

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคม รวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทันเกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ^๑ ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน ปัญหาที่สำคัญที่พบมากคือ การละเมิดศีล ๕ ในประเด็นต่างๆ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิตหรือการเบียดเบียนกัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การล่วงละเมิดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด เป็นต้น จากการศึกษา พบว่า รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการที่นักเรียนขาดการกล่อมเกลাজิตใจและปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ความสำนึกต่อหน้าที่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การใช้สติพิจารณาอย่างคิด ลดน้อยถอยลงและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรอบตัวของนักเรียนที่ยุ่ง ส่งเสริม ชักจูงและโน้มน้าวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน ให้สัมฤทธิ์ผลได้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เว้นแต่นักเรียนจะถูกจัดระเบียบทางความคิด จนมีจิตใจที่ใฝ่ดีและมีพลังใจที่เข้มแข็งมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นภูมิคุ้มกันเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา^๒

การจะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่เด็ก เพราะเด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป สถาบันที่มีส่วนร่วมส่งเสริมและปลูกฝัง

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๕๔๕), หน้า ๓๕.

^๒ กรมการศาสนา, คู่มือดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๒๒.

คุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กนั้น ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา เป็นต้น สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เกิดเกี่ยวข้องและเริ่มเรียนรู้การดำรงชีวิต และได้รับการสั่งสอนให้เป็นคนดีเสริมสร้างคุณธรรมที่พึงประสงค์ แต่ในปัจจุบันผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องไปประกอบอาชีพหาเลี้ยง สถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน^๓ ดังนั้นการที่จะสร้างเสริมครอบครัว เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจการครองชีพสูงขึ้นไม่มีเวลาจะพบปะสั่งสอนอบรมลูกได้อย่างเพียงพอ การอบรมบ่มนิสัยและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงตกเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ซึ่งเป็นคุณธรรมจริยธรรม ให้กับผู้เรียนนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องนำพระพุทธศาสนาให้กลับมามีบทบาทในการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิตใจและสติปัญญาของผู้เรียนไปพร้อมกัน^๔

สถาบันสงฆ์นับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งสถาบันหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าคนไทยในสมัยก่อนส่วนมากจะนำลูกหลานไปฝากไว้กับวัดเพื่อให้มีโอกาสได้เล่าเรียนหนังสือ ให้ความรู้ อ่านออก เขียนได้ เมื่ออายุครบวชก็จะได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ศึกษาเล่าเรียนวิชาการชั้นสูงต่อไป ส่วนสตรีและคนชราจะได้รับความรู้จากการไปสดับฟังพระธรรมเทศนาที่วัด ดังนั้นคนไทยส่วนใหญ่ในสมัยก่อนๆ จึงดำเนินชีวิตโดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแกนนำแทบทั้งสิ้นการดำเนินชีวิตทานอนั้น คนไทยรุ่นหลังมักจะเรียกขานอย่างชื่นชมว่า วิถีไทย นั่นคือพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย จะให้การฝึกอบรม แก่บุตรหลานของตนให้ครองชีวิตแบบไทยๆ โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของชีวิต สั่งสอนให้อนุชนทุกคนมี ศีล สมาธิ ปัญญาทำให้ครองชีพอยู่ในสังคมอย่างสงบสุขได้^๕ ดังนั้นจึงปรากฏนโยบายที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๕๕๐ มาตรา ๗๓ ซึ่งมีข้อความระบุว่า รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และในวรรคต้นเองมาตรา ๘ มีข้อความว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม

^๓ วิมลรัตน์ ติรมาศวนิช, ผลของการใช้การสอนตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสต์ เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๕๓๘), หน้า ๖.

^๔ เมตตา ภิรมย์ภักดี, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต , ๕๕๗), คำนำ.

^๕ วรวิทย์ วคินสรการ, การปรับตนตามวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์, ๕๕๗), หน้า ๔๓.

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทุกชั้น และทุกระดับการศึกษาตลอดระยะเวลาเรียน ปี และได้มอบหมายให้กรมการศาสนาดำเนินโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและให้สถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมเพื่อดำเนินการ แต่ก็ยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก กล่าวคือ การบริหารและการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนายังขาดประสิทธิภาพ ขาดความเอาใจใส่ และไม่มีมาตรการเสริมอย่างเป็นรูปธรรม สถานศึกษาหลายแห่งจึงไม่ได้จัดให้มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งขาดการบูรณาการการเรียนการสอนด้านศีลธรรมเข้ากับวิชาสามัญโดยทั่วไป อีกทั้งไม่ให้ความสำคัญต่อพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอย่างถ่องแท้ เข้ามาเป็นครูหรือวิทยากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและครบวงจร ทั้งภาคปริยัติและภาคปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความซาบซึ้ง ขาดการปฏิบัติและขาดการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างทั่วถึง จึงไม่สามารถใช้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรมและแก้ปัญหาชีวิตของเยาวชนและประชาชนในสังคมได้อย่างเด่นชัด และเป็นรูปธรรม^๖

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ นำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูล ในการพัฒนา ปรับปรุง คุณภาพการสอนธรรมศึกษาของพระสงฆ์ในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ นักเรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขตลอดไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาในโรงเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร
๒. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาในโรงเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. ปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาในโรงเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร ,มีอะไรบ้าง

^๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, ๒๕๔๕), หน้า ๓๐-๓๑ .

๒. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาในโรงเรียนของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร มีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น เพศ ระดับชั้น

ตัวแปรตาม ได้แก่ แรงจูงใจต่อการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ประกอบด้วย เนื้อหาวิชา การบริหารทั่วไป การจัดครูผู้สอน การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ ๔ – ๖ โรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๑๐ คน

กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดด้วยสูตรยามานะ (Yamane) และคัดเลือกด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง จากกลุ่มประชากร จำนวน ๑๗๕ คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ โรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑. นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร มีแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์

๒. นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาที่แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

แรงจูงใจ หมายถึง ลักษณะภายในของนักเรียนเป็นแรงผลักดันให้แสดงถึงความต้องการที่จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีการตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้ที่จะทำให้สำเร็จ มีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีความอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งพิจารณาได้จากคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ที่มีบัญชีรายชื่ออยู่ในโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กรุงเทพมหานคร

การเรียนรู้ธรรมศึกษาในโรงเรียน หมายถึง การศึกษาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนในโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กทม. เพื่อให้มีการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ดำเนินไปครบทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านเนื้อหาวิชาธรรมศึกษาและวิธีการสอน, ด้านการบริหารทั่วไป, ด้านครูผู้สอน, ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ดังรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านเนื้อหาและวิธีการสอน หมายถึง การจัดเตรียมแบบเรียนธรรมศึกษาตามลำดับชั้นเรียน, การจัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียนการสอน, มีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ได้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาแต่ละชั้นเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน, การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนธรรมศึกษา, ปลุกฝังให้ผู้เรียนได้มีคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติจริง, การจัดกิจกรรมส่งเสริมธรรมะเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์, ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และเนื้อหาวิชาธรรมศึกษาทำให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ เสริมสร้าง คุณธรรม จริยธรรมให้มีในตนได้จริง, เนื้อหาธรรมศึกษาแต่ละชั้นสามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตได้จริง

๒. ด้านการบริหารงานทั่วไป หมายถึง การวางแผน, การบริหารจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมมีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต, การกำหนดนโยบาย, การประชาสัมพันธ์, การติดต่อสื่อสารต่าง ๆ, การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, การกำหนดวันเวลาในการดำเนินงาน, การควบคุมและการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้, การประเมินผลในการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาการบริหารจัดการงบประมาณที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาธรรมศึกษา

๓. ด้านครูผู้สอน หมายถึง การจัดพระภิกษุผู้สอนธรรมที่มีความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและทำหน้าที่ในการสอนธรรมศึกษา ตามจำนวนผู้เรียนและตามลำดับชั้นเรียนรวมถึงการใช้สื่อได้เหมาะสม, มีการใช้สื่อภาษาในการสอนได้ดีเหมาะสมกับผู้เรียน, สนับสนุนหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง, สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจและเห็นจริงด้วยตนเอง

๔. ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง การจัดการด้านบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน, การจัดอาคารในการเรียนการสอน, ขนาดของห้องเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียน, การจัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับชั้นเรียน, รวมไปถึงการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กทม.
๒. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะด้านแรงจูงใจต่อการเรียนธรรมศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนวัดสุทธาราม บางลำพูล่าง คลองสาน กทม.